

י"ב בניסן תשע"ח, 28.3.2018

גיליון מס' 603

ערב פסח

לצאת מעבודת לחירות

מאת הרב אפרים בק

אחד הדברים האחרונים שאפשר לומר על ליל הסדר זה שהוא מסודר. נכון הוא שליל הסדר מתנהל לפי סדר הסימנים, אבל האם אנחנו מרגישים שיש סדר כלשהו בסימנים הללו? האם אנחנו מזהים את הסדר שמאחורי ליל הסדר?

כבר היו מי שהעירו והאירו נקודות ורעיונות שניתן לתת להן משמעות של סדר – מספר מוטיבים החוזרים על עצמם במהלך ליל הסדר. אם נתייחס לחלק הראשון של הסדר, ז"א מהקידוש (קדש) ועד לסעודת החג (שולחן עורך) נזהה את היין, נטילת הידיים, המצה והירק שחוזרים על עצמם אבל בשינויים. את היין אנחנו פוגשים בכוס הראשונה היא הקידוש, ובכוס השניה שבסיום חלק ה-מגיד. לאחר הקידוש נוטלים ידיים וגם לפני סעודת החג, אלא שבראשונה לא מברכים, ובשניה- מברכים. לאחר הנטילה אוכלים ירק, את הכרפס, וגם לאחר המגיד אנחנו אוכלים ירק – את המרור. בשלב הראשון חוצים את המצה ולא אוכלים ממנה, ומצפינים את חלקה לאפיקומן לסיום הסעודה, ובפתיחת הסעודה אנחנו מברכים ואוכלים את המצה.

החזרה על אותם מוטיבים לפני חלק המגיד ולאחריו, מדגישה שאכן יש כאן סדר שעלינו לפענח. המפתח נמצא כנראה בשינויים שבין שני השלבים. בשלב הראשון אפשר לזהות דפוס התנהגות של עבד! העבד שותה את הכוס הראשונה כי זו מחויבות שגרתית. הקידוש הוא חלק מכל שבת וחג, והוא מסמל את השגרה המחויבת. העבד נוטל את ידיו ללא ברכה כיוון שזו נטילה לשם ניקיון ידיים, רחצת ידיים סתמית ופונקציונלית. העבד אוכל את הירק כי הוא רעב ללא משמעות מיוחדת. ולסיום, העבד הוא זה ששומר את המצה שיש לו להמשך, כיוון שאין הוא יודע מה ילד יום ומה יקבל לאכול בהמשך. אם כך, אנחנו ממחישים במהלך הסדר במעשינו את חיי העבד והתנהלותו היומיומית, כפי שחיו בני ישראל במצרים.

השינויים באותם מוטיבים בהמשך הסדר, מדגישים את ההבדל בהתנהגות ומייצגים בניגוד לעבד, אדם בן חורין! הכוס השנייה אינה מחויבת מעצם החג, אלא באה מרצונו החופשי של האדם לשתות עוד יין (כמובן שיש מחויבות של 4 כוסות בליל הסדר, אך הרעיון שמגולם בהן הוא של חופש); נטילת הידיים עם ברכה גם היא באה לבטא רחיצת ידיים שיש בה קדושה וטהרה ולא פונקציונליות בלבד. וכך גם לגבי המרור שהוא ירק עם משמעות. נתינת המשמעות והבחירה בה היא מסימני האדם החופשי, בניגוד לעבד. העבד לא יעלה בדעתו לאכול מרור משום שמבחינתו זו פעולה שיש בה פגיעה עצמית. האדם החופשי יכול לעמוד באכילת מרור (ואפילו לברך על כך

ברכה מיוחדת!) כדי לתת למעשיו משמעות. גם אכילת המצה בניגוד לשמירתה להמשך, מבטאת את רעיון החופש וחוסר הפחד של האדם בן החורין.

מכאן שבתחילת הסדר אנחנו מתנהגים כעבדים, ובסיומו – כבני חורין.

מה גרם להבדל? מה הוציא אותנו מעבדות לחירות?

מה שמאפשר את היציאה לחרות נמצא באמצע, בין שני חלקי ההגדה – המגיד! סיפור יציאת מצרים הוא שיוצר את ההבדל. אנחנו חווים יחד עם בני ישראל את העבדות, את סיפור היציאה ממצרים, ואז מגיע שלב החירות. זו עוד דוגמא לפעולה הכפולה של ליל הסדר, גם במישור המילולי וגם במישור המעשי. אולם מעבר לאכילת פסח, מצה ומרור, ליל הסדר מכניס בתוכו את סיפור יציאת מצרים בצורה ממשית. אנחנו מתנהגים כעבדים ממש וכבני חורין ממש, כדי להרגיש ולחוות את מעט מהחוויה בצורה ממשית, וההתנהלות הזו היא אכן מסודרת ומאורגנת.

חג שמח!

אפרים ושרה בק חיים בכפר עציון ומגדלים 6 ילדים גדולים וקטנים. בהם קצין, חייל, נגן קמוצה, 2 חניכות בני עקיבא ונציג בגיל הרך. אפרים מנהל בשנה האחרונה את המכינה הקדם-צבאית 'מיתרים-לכיש' שבבית גוברין, ומתגנע לביה"ס בקבוצת יבנה. במכינה צומחים חניכים ממגוון החברה הישראלית שנחשפים לאנשים שונים, חוויות שונות ועוברים שנה מיוחדת במינה לקראת הגיוס לצה"ל ולחיים שבהמשך

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il